

Рецензія на монографію

О. Ю. Татарова
«Досудове провадження
в кримінальному процесі
України: теоретико-правові
та організаційні засади
(за матеріалами МВС)»*

Ю. М. Грошевой

*доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального процесу Національного університету
«Юридична академія імені Ярослава Мудрого», академік Національної академії правових наук України*

Зухваленням у 1996 р. Конституції України, яка передбачала суттєві зміни в структурі кримінальної юстиції, зокрема стосовно розподілу повноважень прокуратури та суду в питаннях, пов'язаних з обмеженням прав і свобод громадян, а також прийняттям 2001 р. Кримінального кодексу України (далі – КПК України), стала очевидною потреба в оновленні положень кримінально-процесуального законодавства України. Діючий майже п'ятдесят років КПК України зазнав різних змін і доповнень понад 200 разів, з них більше половини стосувалися змін підслідності. Хоча деякі

з них і «наділили» існуючу в Україні модель кримінального судочинства рисами змагальності, але фактично незмінним залишаються положення, що регулюють процесуальну діяльність органів дізнання та досудового слідства. Досудове провадження в українському кримінальному процесі залишається вкрай заформалізованим, громіздким, незрозумілим для громадян через відсутність логіки, багатьох процедур реалізації їх прав і законних інтересів.

Необхідність реформування кримінально-процесуального законодавства об'єктивно визначається наявністю численних недоліків в діяльності органів

* Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) : монографія / О. Ю. Татаров; М-во внутр. справ України. – Донецьк : ТОВ «ВПІ Промінь», 2012. – 640 с.

досудового розслідування, що у сукупності негативно впливають на стан кримінального судочинства. Лише порівнюючи питому вагу справ, повернутих для додаткового розслідування (один з критеріїв дотримання законності) за останні п'ять років, робимо висновок, що хоча він і знижується, проте й досі перебуває на високому рівні: у 2006 р. – 4,15 %; 2008 – 3,09 %; 2010 – 2,94 %. Через невизначеність правової регламентації взаємодії слідчих та оперативних підрозділів (органів дізнання) у розкритті та розслідуванні злочинів, ця спільна робота здійснюється неефективно, унаслідок чого зростає показник зупинення справ за невстановленням особи винного. Нерозкритими залишаються значна кількість умисних вбивств, інших тяжких та особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я людини. Майже половина справ, порушених за ознаками багатомільйонних за збитками посягань на власність та злочинів у сфері господарської діяльності, у судах не завершуються обвинувальним вироком і закриваються на досудовому слідстві з різних підстав. Кількість виправданих у цій категорії справ становить 42 % від притягнутих до відповідальності (тоді як середній показник складає близько 4 %), що, поряд з іншим, свідчить про помилки при кваліфікації злочинів та збиранні доказів на стадії досудового розслідування.

Науковці, політики та експерти-практики так і не дійшли згоди у питаннях загального підходу до кримінального процесу, який варто запровадити в Україні. Саме наявність численних дискусій між представниками різних наукових шкіл (при підготовці законопроектів, проектів відомчих нормативних актів) спричинило таку занадто тривалу розробку нового КПК України. Однак, деякі питання й досі або зали-

шилися нерозглянутими, або залишаються дискусійними, потребують додаткового опрацювання. У зв'язку з цим, актуальним є комплексне дослідження інституту досудового провадження з метою використання його результатів на законодавчому рівні та у правозастосовній практиці.

В умовах оновлення кримінально-процесуального законодавства, передумовою якого є виважене поєднання стандартів, прийнятих у правових системах країн європейського співтовариства та США, із надбаннями чинного КПК України та з урахуванням історичного та практичного досвіду діяльності органів досудового розслідування, проведення комплексного аналізу практики досудового провадження є перспективним напрямом наукових досліджень.

Не менш значущими є здобутки, які присвячуються перспективам сучасної України, що разом надає роботі прикладного характеру, актуалізує зроблені висновки та запропоновані узагальнення.

Відтак рецензована праця О. Ю. Татарова є комплексним монографічним дослідженням багатогранних актуальних проблем досудового провадження в кримінальному процесі, вирішення яких має суттєве значення для вдосконалення діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, а також захисту прав і свобод людини.

У роботі міститься глибокий і всебічний аналіз кримінально-процесуальних норм та інститутів з теми дослідження. Поряд з цим запропоновано вирішення низки проблемних теоретичних питань, які мають не лише наукове, а й практичне значення для вдосконалення правового регулювання досудового провадження, що особливо важливо в умовах реформування кримінально-процесуального законодавства.

Водночас слід звернути увагу на окремі недоліки, що мають місце у роботі. З точки зору методології, розгляд окремо взятого правового явища через призму тенденцій розвитку правової системи є цілком виправданою методикою, яка дає змогу співставити ціле та частку, підійти до проблеми від загального до конкретного. Проте не зовсім виправданим виглядає перевантаженість першого розділу матеріалом, присвяченим питанням історичного розвитку досудового провадження. Ця інформація є загальновідомою і тому не потребує такого детального висвітлення. На наш погляд, цей матеріал доцільно було б подати в меншому обсязі. Не достатньо приділено уваги питанням взаємодії слідчих та оперативних підрозділів на досудовому провадженні. З позиції потреб удосконалення та розвитку останнього, такий аналіз варто було б зробити.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, її достатньо високий науковий та теоретичний рівень. Рецензована праця як фундаментальне наукове дослідження, що є результатом плідного творчого пошуку автора, заслуговує на високу оцінку. Робота може успішно використовуватись для проведення галузевих досліджень, формування методологічних засад теорії кримінального процесу, під час навчального процесу викладачами, студентами, а також практичними працівниками при провадженні досудового розслідування. Необхідно звернути увагу й на ті елементи змісту, де автором зазначаються перспективи подальших досліджень, ставляться проблеми для їх попереднього теоретичного вирішення, що необхідно взяти до уваги послідовникам у розробці проблематики досудового провадження.